

NENSI MITFORD

**Potruga
za
ljubavlju**

Prevela
Dubravka Srećković Divković

■ Laguna ■

Naslov originala

Nancy Mitford

THE PURSUIT OF LOVE

Copyright © 1945 by Nancy Mitford

Translation copyright © 2022 za srpsko izdanje, LAGUNA

Gastonu Palevskom

1

Još je u životu jedna tetka Sejdina fotografija gde ona i nje-no šestoro dece sede oko čajnog stola u Alkonliju. Taj sto se nalazi, kao što se nalazio tad, i nalazi se sad, i uvek će se nalaziti, u holu, ispred ogromnog otvorenog ognjišta gde plamte cepanice. Na dimnjaku, jasno vidljiva na fotografiji, visi nekakva alatka za kopanje rovova, kojom je 1915. teča Metju ucmeкао osmoricu Nemaca jednog za drugim, onako kako je koji ispuzao iz zemunice. Još je ulepljena krvlju i dlakama, predmet naše opčinjenosti dok smo bili deca. Na toj fotografiji tetka Sejdino lice, uvek prelepo, izgleda čudnovato okruglo, kosa joj je čudnovato našušurena, a odeća čudnovato aljkava, ali nepogrešivo je ona ta koja tu sedi s Robinom, u okeanima čipke, oklembеšenim na njenom kolenu. Deluje kao da nije sigurna šta treba da radi s njegovom glavom, a prisustvo dadilje koja čeka da ga odnese oseća se iako se ne vidi. Ostala deca, u rasponu od Luizinih jedanaest i Metove dve godine, sede oko stola u svečanim haljinicama ili sa portiklama s karnerićima, drže šoljice ili lončiče već prema uzrastu, i sva pilje u objektiv krupnim očima koje je širom

otvorio blic, i sva deluju uprepodobljeno sa tim okruglastim, skupljenim ustašcima. Eto ih tu, sačuvanih poput mušica, u ćilibaru tog trenutka – „škljoc“, kaže aparat, i život teče dalje; teku minuti, dani, godine, decenije, noseći ih sve dalje i dalje od te sreće i obećanja mladosti, od nada koje je tetka Sejdi gajila za sve njih, i od snova koje su o sebi sanjali. Često pomislim kako nema ničega baš toliko dirljivo tužnog kao što su stare grupne porodične fotografije.

U detinjstvu sam božićne praznike provodila u Alkonliju, bila je to redovna odlika mog života, i premda su pojedini promakli bez ičeg krupnog što bih pamtila, neki su se isticali po burnim događajima i imali neporeciv sopstveni karakter. Bio je onaj slučaj, na primer, kad se zapalilo služinsko krilo kuće, pa slučaj kad je moj poni legao na mene u potoku i zamalo me nije udavio (ne preterano „zamalo“, brzo su ga izvukli, ali kažu da su u međuvremenu opazili mehuriće). Pa je bila tu drama kad je Linda, tada desetogodišnja, pokušala da se ubije ne bi li se pridružila jednom starom smrdljivom graničarskom terijeru koji je po nalogu teče Metjua ustreljen zbog starosti. Nakupila je i pojela punu korpu tisovih bobica, pa ju je dadilja otkrila i dala joj gorušicu i vodu da bi se isprovraćala. Zatim je s njom „porazgovarala“ tetka Sejdi, dobila je šljagu od teče Metjua, strpali su je u krevet na više dana i poklonili su joj štene labradora, koje je ubrzo u njenom srcu zauzelo mesto starog graničara. Mnogo gora drama je bila kada je Linda, tada dvanaestogodišnja, susedskim ćerkama koje su došle na čaj saopštila svoje viđenje „onih stvari“. Lindino predstavljanje „stvari“ bilo je tako ogavno da su ta deca otišla iz Alkonlija neutešno zavijajući, trajno oštećenih živaca i sa znatno umanjenim budućim šansama za zdrav i srećan seksualni život. To je za ishod imalo niz groznih kazni, od

pravih batina, koje je udelio teča Metju, pa do ručavanja na spratu nedelju dana. Bio je tu i onaj nezaboravni praznik kad su teča Metju i tetka Sejdi otputovali u Kanadu. Deca Radletovih jurila su svakog dana po novine u nadi da će videti kako je brod njihovih roditelja potonuo sa svima na palubi; žudeli su da budu siročići skroz-naskroz – naročito Linda, koja je sebe doživljavala kao Kejti iz knjige *Šta je sve Kejti radila** i dizgine domaćinstva čvrsto držala u svojim malim ali sposobnim rukama. Brod nije naleteo ni na kakav ledeni breg i prebrodio je atlantske bure, ali mi smo u međuvremenu proveli božanstven praznik, oslobođeni pravilâ.

Međutim, Božić koji pamtim jasnije od svega bio je kad sam imala četrnaest godina i kad se tetka Emili verila. Tetka Emili je bila tetka Sejdina sestra i odgajala me je otkako sam bila beba, budući da se moja majka, njihova najmlađa sestra, osećala previše lepom i previše veselom da bi opteretila sebe detetom sa svega devetnaest godina. Mog oca je ostavila kad je meni bilo mesec dana i nakon toga bežala od kuće tako često, i sa toliko različitih ljudi, da je u porodici i među prijateljima postala poznata kao Pobegulja, dok očeva druga žena i ubrzo za njom i treća, četvrta i peta vrlo prirodno nisu nimalo izgarale od želje da se staraju o meni. Povremeno bi se jedno od to dvoje nepromišljenih roditelja pojavilo poput rakete i obasjalo moj horizont neprirodnim sjajem. Posedovali su velelepam glamur, te sam čeznula da me zahvati njihov plameni trag i odnese me odatle, mada sam u duši znala kolika sam srećnica što imam tetka Emili. Malo-pomalo, onako kako sam rasla, izgubili su za mene svu draž; ohlađene sive košuljice raketa trunule su tamo gde su

* Roman Sare Čonsi Vulsi (1835–1905) o plemenitoj ali nepromišljenoj devojčici Kejti koja stalno zapada u nezgode. (Prim. prev.)

igrom slučaja pale, moja majka s nekim majorom na jugu Francuske, moj otac, nakon što je prodao svoja imanja da bi isplatio dugove, s nekom matorom rumunskom groficom na Bahamima. Čak i pre nego što sam odrasla, zgasnuo je veliki deo tog glamura kojim su bili okruženi, i na kraju ništa nije ni ostalo, nikakav temelj sačinjen od dečjih sećanja da se zahvaljujući njemu makar malo razlikuju od drugih sredovečnih ljudi. Tetka Emili nikad nije bila glamurozna, ali uvek mi je bila majka, i volela sam je.

U to vreme o kojem pišem, međutim, nalazila sam se u uzrastu kad i najnemaštovitije dete pretpostavlja da je podmetnuto, da je princeza indijske krvi, Jovanka Orleanka ili buduća carica Rusije. Kopnela sam za roditeljima, pravila kretensku grimasu kojoj je namena bila da iskaže mešavinu patnje i ponosa kad se pomenu njihova imena, i zamišljala kako ih je progutao neki dubok, romantičan, smrtni greh.

Linda i ja smo bile veoma obuzete grehom, a naš dični junak bio je Oskar Vajld.

„Ali šta je radio?“

„Jednom sam pitala tatu i izurlao se na mene – bože dragi, strašno je bilo. Rekao je: 'Pomeneš li još jednom ime te svinje* u ovoj kući, izbubecaću te, čuješ li, đavo da te nosi?' Pa sam zato pitala Sejdi, a ona je izgledala užasno neodređeno i rekla je: 'O, pile moje, nikad nisam ni ja to stvarno baš znala, ali šta god da je, bilo je gore od ubistva, jezivo ružno. I nemoj, mila, o njemu da pričaš za vreme obroka, važi?'“

„Moramo da otkrijemo.“

* Ova osobenost teča Metjuovog izražavanja izmiče prevodu; posredi je izraz *suar* („svinja“ na hindiju), koju on izgovara kao *sewer* („krojač“ ili „kanalizaciona cev“ na engleskom). Nensi Mitford je lik teče Metjua umnogome zasnovala na liku sopstvenog oca, koji je jedno kratko vreme boravio na Cejlonu i tamo usvojio tu reč. (Prim. prev.)

„Bob kaže da će otkriti kad ode na Iton.“

„Uf, dobro je! Šta misliš, je li bio gori od mame i tate?“

„To nikako nije mogao da bude. O, kakva si ti srećnica što imaš iskvarene roditelje!“

Pred taj Božić, sa četrnaest godina, upala sam u hol u Alkonliju zaslepljena svetlom posle vožnje od šest milja od stanice kod Merlinforda. Uvek je bilo isto svake godine, uvek sam dolazila istim vozom, stizala u vreme čaja i uvek zaticala tetku Sejdi i njenu decu oko stola pod tom alatkom za kopanje rovova, baš kao što su na fotografiji. Uvek je to bio isti sto i isti čajni pribor; porcelanski servis sa krupnim ružama, čajnik sa srebrnom posudom za slatke pogačice ispotiha krčka nad malim plamenovima – ljudska bića su, naravno, neprimetno starila, bebe su postajale deca, deca su odrastala, a bio je tu i dodatak u vidu Viktorije, tada dvogodišnjeg. Gegala se po kući stežući čokoladni biskvit u ruci, lice joj se nije videlo od čokolade i bila je užasan prizor, ali kroz lepljivu masku nepogrešivo je sjalo prepoznatljivo plavetnilo dva odlučna radletovska oka.

Začulo se gromoglasno struganje stolica po podu kad sam ušla, a čopor Radleta stuštio se na mene sa žestinom i bezmalo i sa snagom čopora lovačkih pasa koji se stuštio na lisicu. Svi sem Linde. Ona se najviše obradovala što me vidi, ali rešila je da to ne pokaže. Kada se stišala graja i kad su me posadili pred slatku pogačicu i šoljicu čaja, rekla je:

„Gde je Brenda?“ Brenda je bila moja bela mišica.

„Dobila je ranu na leđima i uginula,“, rekla sam ja. Tetka Sejdi je sa zebnjom pogledala u Lindu.

„Da je nisi jahala?“, vickasto je kazala Luiza. Met, koji je nedavno bio prešao pod nadzor jedne guvernante

Francuskinje, izgovorio je piskavom imitacijom njenog glasa: „*C’était, comme d’habitude, les voies urinaires.*“*

„O bože“, izustila je napola čujno tetka Sejdi.

U Lindin tanjir lile su džinovske suze. Niko nije plakao toliko mnogo i toliko često kao ona; nju je u plač nagonilo sve, ali naročito sve tužno što se tiče životinja, a kad jednom započne, muka se namučiš dok je ne zaustaviš. Bila je nežno, a ujedno i izrazito nervozno dete, pa je čak i tetka Sejdi, koja je živela u magli što se tiče zdravlja njene dece, bila svesna da joj previše plakanja noću ne dâ da zaspi, odbija je od jela i škodi joj. Ostala deca, a naročito Luiza i Bob, koji je voleo da pecka, s njom su gazila dokle god su se usuđivala, pa su periodično bivala kažnjena zato što su je rasplakala. Romani *Crni lepotan*, *Stari Bob*, *Priča o crvenom jelenu* i sva dela Seton-Tompsona** bili su na spisku zabranjenih dečjih knjiga zbog Linde, koju su, makar u nekom trenutku, pokosile. Morali su da ih kriju, jer ako bi ih ostavili da se vuku naokolo, nisu se smeli uzdati u to da se Linda neće sladostrasno podati mučenju same sebe.

Zlobna Luiza je izmislila pesmu koja nikad nije propustila da izazove reke suza:

„Šibica sirota lepa, ni kuće, ni krova, ni crepa,
sama tu počiva, uzdahe prikriva, šibica sirota lepa.“

* Fr.: „Bio je to, po običaju, urinarni trakt.“ (Prim. prev.)

** *Crni lepotan* – jedini objavljeni ali izuzetno popularni roman britanske književnice Ane Sjual (1820–1878) o tužnoj sudbini konja; *Stari Bob* – roman britanskog pisca Alfreda Olivanta (1874–1927) u kom važnu ulogu igra ovčarski pas Bob; *Priča o crvenom jelenu* – duža pripovetka britanskog vojnog historičara Džona Forteskjua (1859–1933); Seton-Tompson, rođen kao Ernest Evan Seton (1860–1946) – američki pisac, slikar i jedan od osnivača Mladih izviđača u SAD, između ostalog autor više knjiga o prirodi i životinjama. (Prim. prev.)

Kada tetke Sejdi nema u blizini, deca su to pevala kao setan pripev. U izvesnim raspoloženjima dovoljno je bilo da neko samo okrzne pogledom kakvu kutiju šibica pa da se sirota Linda rastoči od suza; kada se, međutim, osećala jačom, sposobnijom da se dohvati ukoštac sa životom, takvo zadirkivanje isteralo bi iz samog njenog stomaka nevoljan grohotan smeh. Linda mi nije bila samo najmilija rođaka već takođe, tada i još mnogo godina potom, najmilije ljudsko biće. Obožavala sam svu svoju braću i sestre od tetke, a Linda je u sebi destilovala, i duševno i telesno, samu esenciju porodice Radlet. Njene pravilne crte lica, prava smeđa kosa i krupne plave oči činile su temu na koju su lica ostalih bila varijacije; sva ljupka, ali nijedno tako apsolutno karakteristično kao njeno. Bilo je nečeg furioznog u njoj, čak i kad se smeje, što je radila mnogo, i uvek kao da je protiv svoje volje prisiljena na smeh. Nečeg što je podsećalo na slike Napoleona u mladosti, neke svojevrzne mrgodne žestine.

Videla sam da joj je do Brende zaista mnogo više stalo nego meni. Istina je glasila da je moj medeni mesec s tom mišicom odavno već bio svršen; zadovoljile smo se nekakvim neinspirativnim odnosom, nekim vidom bračne truleži, takoreći, te sam, kad joj se na leđima pojavila odvratna rana, jedino mogla da se ponesem pristojno i ophodim se prema njoj sa uopštenom čovečnošću. Ako se izuzme šok koji uvek doživimo kad izjutra zateknemo nekog ukočenog i hladnog u njegovom kavezu, sa srca mi je pao veoma veliki kamen kada su se Brendine patnje najzad okončale.

„Gde je sahranjena?“, furiozno je promrmljala Linda gledajući u svoj tanjir.

„Pored crvendaća. Dobila je presladak krstić, a sanduk joj je bio obložen ružičastim satenom.“

„Dobro sad, Linda, dušo“, rekla je tetka Sejdi, „ako je Fani popila čaj, kako bi bilo da joj pokažeš svog žapca?“

„On je na spratu i spava“, kazala je Linda. Ali prestala je da plače.

„Onda pojedi malčice finog vrućeg prepečenog hleba.“

„Mogu li da dobijem na njemu 'namaz za gospodu'*?“, upitala je ona, hitra da profitira na tetka Sejdinom raspoloženju, pošto se „namaz za gospodu“ čuvao strogo za teču Metjuja i navodno nije bio dobar za decu. Ostali su napravili silnu predstavu od značajnog zgleđanja. Zgleđanje je, kao što im je i bila namera, ulovila Linda, pa je strahotno, gromoglasno zaridala i odjurila na sprat.

„Želela bih da ne zadirkujete Lindu, deco“, rekla je tetka Sejdi, obično blaga ali sada razdražena, pa pošla za njom.

Stepenište je vodilo iz hola. Kada tetka Sejdi više nije mogla da ih čuje, Luiza je kazala: „Kad bi želje bile konji, prosjaci bi jahali. Sutra je lov na decu, Fani.“

„Da, reče mi Džoš. Bio je u kolima – išao je pre toga do veterinara.“

Moj teča Metju imao je četiri veličanstvena goniča krvoslednika s kojima je lovio svoju decu. Dvoje od nas bi krenulo sa podosta fore da ostavi tragove, a teča Metju i ostali pratili bi goniče na konjima. Bilo je neopisivo veselo. Jednom je došao kod nas kući i lovio Lindu i mene po šenlijskom opštinskom zabranu. To je u kraju izazvalo najstrahovitiju uzbunu, jer je kentske vikendaše na putu u crkvu zgrozio prizor četiri ogromna goniča koji punom parom jure dve devojčice. Moj teča je njima izgledao kao kakav zli lord iz romanâ, pa me je još više nego pre okružio oreol ludila, nevaljalstva i opasnosti, za upozorenje njihovoj deci.

* *Gentleman's Relish*, pikantna pašteta od sardela koja se pod tim starinskim nazivom proizvodi još od 1828. (Prim. prev.)

Lov na decu prvog dana tog mog božićnog boravka tamo protekao je izvanredno uspešno. Za zečeve smo odabrane Linda i ja. Trčale smo po okolini, po divnim goletnim pobrđima Kotsvolda, krenuvši ubrzo posle doručka, dok je sunce još bilo crvena kugla, jedva malo iznad horizonta, a drveće ugravirano tamnoplavom bojom u pozadinu od bledoplavog, mutnoljubičastog i rumenkastog neba. Sunce je izašlo dok smo se mi lomatale žudeći za ponovnim prilivom snage; granulo je i osvanuo je predivan dan, po utisku više nalik poznoj jeseni nego danima pred Božić.

Uspele smo jedanput da osujetimo goniče tako što smo protrčale kroz stado ovaca, ali teča Metju ih je ubrzo ponovo naveo na trag, te su nas otprilike posle dva sata našeg žestokog trčanja, kad smo se nalazile na svega pola milje od kuće, lajava i balava stvorenja pristigla, za šta su bila nagrađena komadima mesa i silnim milovanjima. Teča Metju je prosto zračio lepim raspoloženjem, sjahao je sa konja i pošao peške kući s nama, prijatno ćaskajući. A što je bilo najneobičajnije, čak se sasvim prijateljski ponašao prema meni.

„Čujem da je uginula Brenda“, rekao je. „I nije neki gubitak, da ti pravo kažem. Ta mišica je smrdela kao crni đavo. Pretpostavljam da si joj držala kavez preblizu radijatora, stalno sam ti govorio da je to nezdravo, a možda je uginula i od starosti?“

Teča Metjuov šarm, kad reši da ga uključi, bio je pozamašan, ali u to doba ja sam neprestano živela u smrtnom strahu od njega i načinila sam tu grešku što sam mu dozvolila da to primeti.

„Trebaju puha da imaš, Fani, ili pacova. Oni su mnogo zanimljiviji od belih miševa – mada moram iskreno reći, među svim miševima koje sam u životu susreo, Brenda je bila najgori slučaj.“

„Bila je nezanimljiva“, ulizički sam kazala ja.

„Kad budem posle Božića išao u London, doneću ti puha. Videh jednog pre neki dan u Vojno-mornaričkoj prodavnici.“

„O, tata, to *nije* fer“, izustila je Linda, koja je terala svog ponija korakom, naporedo s nama. „Znaš da sam oduvek čeznula za puhom.“

„Nije fer“, to je bio večni vapaj Radleta u mladosti. Ogromna prednost života u velikoj porodici počiva u toj ranoj pouci o suštinskoj nepravičnosti života. U njihovom slučaju moram reći da je ta pouka uvek išla naruku Lindi, koja je teći Metjuu bila mezimica.

Tog dana je, međutim, teča bio ljut na nju, te sam u tren oka shvatila da je njegovo prijateljsko držanje prema meni, to dobrodušno ćaskanje o miševima, naprosto smišljeno da nju pecne.

„Ti imaš dovoljno životinja, gospođice“, oštro je kazao. „Nisi u stanju da kontrolišeš ni one koje si već dobila. I ne zaboravi šta sam ti rekao – onaj tvoj pas ide pravo u štenaru čim se budemo vratili, i tamo će i ostati.“

Lindino lice se nabrčkalo, potekle su suze, obola je ponija i zaputila se kasom kući. Izgleda da se njen Labi posle doručka bio ispovraćao u teča Metjuovoj poslovnoj sobi. Teča Metju nije podnosio prljavost kod pasa, pa se razbesneo i u tom besu propisao pravilo da Labi više nikad ne sme nogom da kroči u kuću. To se stalno dešavalo, iz ovog ili onog razloga, ovoj ili onoj životinji, a kako je teča Metju bez izuzetka mnogo gore lajao nego što je ujedao, zabrana je retko kad trajala duže od dan-dva, posle čega bi započelo ono što je on nazivao „tiha voda breg roni“.

„Smem da ga uvedem samo dok odem po rukavice?“

„Strašno sam umorna – ne mogu u konjušnicu – pusti ga, molim te, da ostane samo dok ne popijemo čaj.“

„O, vidim ja – tiha voda breg roni. Dobro, ovaj put sme da ostane, ali bude li još jednom napravio nered – ili budem li ga uhvatio na tvom krevetu – ili bude li grizao još neupropašćen nameštaj (već prema prestupu koji je rezultirao kaznom), ima da ga nema, a nemoj posle da kažeš da te nisam upozorio.“

No bez obzira na to, svaki put kad je izrečena kazna proterivanja, osuđenikova vlasnica bi zamislila kako njen voljeni do smrti tuguje u samotnoj tamnici hladne i sumorne štenare.

„Čak i ako ga izvedem svakog dana na tri sata, i odem do njega na još sat vremena da ćaskam s njim, opet će dvadeset sati biti potpuno sam i zaludan. O, zašto psi ne umeju da čitaju?“

Deca Radletovih, kao što će se приметiti, imala su izrazito antropomorfičko viđenje svojih ljubimaca.

Tog dana je, međutim, teča Metju bio prekrasno raspoložen, te je, kad smo izašli iz konjušnice, kazao Lindi, koja je sedela i plakala s Labijem u njegovoj štenari:

„Nameravaš li da ostaviš tu svoju ubogu beštiju tu na čitav dan?“

Zaboravivši svoje suze kao da ih nikad nije ni bilo, Linda je pojurila u kuću s Labijem za petama. Radleti su uvek ili bili na vrhuncu sreće, ili su se utapali u crnim vodama očajanja; njihova osećanja nisu pripadala nijednoj običnoj ravni, oni su voleli ili se gnušali, smejali se ili plakali, živeli u svetu superlativa. Njihov život s tečom Metjuom bio je neka vrsta igre „zemlje Toma Tidlera“*. Zadirali su onoliko duboko koliko su se usuđivali, ponekad uistinu vrlo duboko, a ponekad bi teča, bez ikakvog vidljivog razloga, đipio na njih maltene pre nego što su i prešli granicu. Da su to bila neka siromašna

* Igra slična našoj „berem, berem grožđe“. Tom Tidler čuva „blago“, a ostali pokušavaju da zađu na njegovu teritoriju i pokradu ga, dok ih ne pojuri. (Prim. prev.)

deca, verovatno bi ih sklonili od njihovog tatice koji grmi, besni, mlati i poslali ih u kakav proveren dom, ili bi štaviše on sam bio sklonjen od njih i poslat u zatvor zato što nije hteo da ih školuje. Priroda, međutim, sama sebi obezbeđuje lek, pa su nesumnjivo i Radleti imali u sebi dovoljno teča Metjuove krvi da ih osposobi da prebrode bure u kakvima bi običnu decu poput mene potpuno izdala hrabrost.

2

U Alkonliju je bila prihvaćena činjenica da me se teča Metju gnuša. Taj nasilni, neobuzdani čovek, slično svojoj deci, nije znao za sredinu: ili je voleo, ili je mrzeo, a po pravilu je, mora se reći, mrzeo. Razlog što me je mrzeo bio je taj što je mrzeo mog oca; bili su stari neprijatelji sa Itona. Kad je postalo očigledno – a očigledno je bilo od časa mog začeca – da roditelji smeraju da me ostave na tuđem pragu, tetka Sejdi je poželela da me odgaja zajedno s Lindom. Bile smo istog uzrasta, pa je to delovalo kao razborit plan. Teča Metju je to kategorično odbio. Mrzi mog oca, rekao je, mrzi mene, ali pre svega ostalog mrzi decu, već mu je dovoljno muke što ima i dvoje rođene. (Očigledno nije predviđao da će tako brzo imati sedmoro, i uistinu, i on i tetka Sejdi živeli su u neprekidnoj iznenađenosti što su napunili tolike kolecvke, za čije stanare i njihovu budućnost kao da nisu imali nikakav određen plan i program.) Zato me je preuzela draga tetka Emili, kojoj je srce nekada davno slomilo nekakvo pokvareno zavodničko čudovište, te joj je stoga namera bila da se nikad ne udaje, i pretvorila me u svoje životno delo, a ja sam joj vrlo zahvalna što je to uradila. Jer ona je bila strasna pobornica obrazovanja

žena i nadljudski se trudila da steknem propisno znanje, čak se preselila u Šenli da bi bila blizu neke dobre dnevne škole. Ćerke Radletovih nisu imale takoreći nikakvu nastavu. Lisil, ta guvernanta Francuskinja, učila ih je da pišu i čitaju; imale su obavezu, iako su bile potpuno bez sluha, da „vežbaju“ u ledenoj balskoj sali, gde bi svaka sat vremena dnevno, očiju zalepljenih za sat, ždroncala „Veselog seljaka“ i nekoliko lestvica; terali su ih da idu u francusku šetnju sa Lisil svim danima osim kad je lov, i to je bio celokupan obim njihovog obrazovanja. Teča Metju se gnušao pametne ženske čeljadi, ali je smatrao da bi pripadnice plemstva, kao što moraju naučiti da jašu, morale znati da govore francuski i sviraju klavir. Iako sam im u detinjstvu prilično prirodno zavidela što su oslobođene ugnjetavanja i robovanja, računanja i prirodnih nauka, osećala sam, svejedno, neko nadmeno zadovoljstvo što ne odrastam neuka kao one.

Tetka Emili nije često dolazila sa mnom u Alkonli. Možda je nekako zamišljala da mi je zabavnije da tamo boravim sama, a nesumnjivo je za nju značilo i promenu da mrdne malo iz kuće i provede Božić s prijateljicama iz mladosti, te na koji trenutak ostavi za sobom odgovornosti svoje starosti. Tetki Emili je u to doba bilo četrdeset godina i mi deca smo već odavno u njeno ime bili utvrdili da se odrekla sveta, putenosti i đavola. Te godine je, međutim, otišla iz Šenlija pre nego što su počeli praznici, rekavši da ćemo se videti u Alkonliju u januaru.

Po podne tog dana lova na decu Linda je sazvala sednicu plemova*. „Plemovi“ su bili tajno društvo Radleta, svako

* U originalu *Hons*, od titule *honorable* (plemeniti, blagorodni), koja se skraćeno piše *hon.* Na ovu titulu imaju pravo svi koji su plemićkog porekla. (Prim. prev.)

ko nije prijatelj plemova bio je protivplem, a bojni poklič im je glasio „Smrt groznim protivplemovima“. Ja sam bila plem, pošto je moj otac, kao i njihov, bio lord.

Bilo je, međutim, i mnogih počasnih plemova; nije bilo nužno da si rođen kao plem da bi to postao. Kao što je jednom primetila Linda: „Dobra srca su veća od kruna, prosta vera od krvi normanske.“* Nisam sigurna koliko smo stvarno verovali u to, bili smo pokvareni snobovi u to doba, ali prihvatili smo ideju u načelu. Poglavar počasnih plemova bio je konjušar Džoš, koji je među svima nama bio silno voljen i vredeo je čitava vedra krvi normanske; poglavica groznih protivplemova bio je lovočuvar Krejven, protiv kog se vodio besprekidni rat do poslednje kapi krvi. Plemovi bi se ušunjali u šumu i posakrivali Krejvenova čelična kljusa, pustili na slobodu zebe koje je on, držeći ih u žičanim kavezima bez hrane i vode, koristio kao mamac za jastrebove, priredili dolične sahrane žrtvama njegove lovočuvarske ostave i pre okupljanja lovaca i pasa odblokirali lisičje jame koje je Krejven tako brižljivo zapušio.

Sirote plemove razdirale su okrutnosti prirode, dok su za mene praznici u Alkonliju bili savršeno otkrovenje zverstva. Tetka Emilina kućica nalazila se u selu; bila je u stilu epohe kraljice Ane: crvena cigla, beli paneli, stablo magnolije i predivan svež miris. Između nje i prirode stajali su uredna baštica, ograda od kovanog gvožđa, jedna seoska utrina i jedno selo. Priroda u koju se odatle stupalo veoma se razlikovala od Glosteršira, bila je uškopljena, zaštićena, preterano upitomljena, bezmalo vrt u predgrađu. U Alkonliju se okrutna šuma prikradala do same kuće; nije bilo neuobičajeno da nas probude krici kunića koji prestravljeno trči ukrug oko lasice, čudno i odvratno kreštanje lisca, ili da sa prozora spavaće

* Iz Tenisonove pesme „Ledi Klara Ver de Ver“. (Prim. prev.)

sobe ugledamo kako lukava lija odnosi u ustima živu kokoš, dok su glasovi fazana koji leže u svoje gnezdo i sove koja se budi ispunjavali svaku noć divljim iskonskim zvukom. Zimi, kada sneg prekrije tle, mogli smo da pratimo tragove mnogih bića. Često su se završavali lokvom krvi, masom krzna ili perja, svedočeći o uspešnom lovu mesožderâ.

Sa druge strane kuće, bliže nego što bi se dobacio kamenom, nalazila se farma imanja. Tu se, očekivano, obavljalo klanje živine i svinja, štrojenje jaganjaca i žigosanje goveda, napolju, na otvorenom, da gleda svako ko prođe. Čak ni dragom starom Džošu nije bilo ništa strašno da prži usijanim gvoždem* nekog konja miljenika posle sezone lova.

„Smeš da im radiš samo po dve noge u jednom cugu“, kazao bi šišteći kroza zube kao da mu je sagovornik konj, a on ga timari, „inače ne mogu da istrpe bol.“

Linda i ja smo i same teško trpele bol, pa smo smatrale nedopustivim što životinje moraju da žive u zlostavljanjima i umiru u mukama. (I dalje mi to smeta, mnogo mi smeta, štaviše, ali u to doba u Alkonliju to nam je svima bila apsolutna opsesija.)

Humanitarne aktivnosti plemova zabranjivao je, pod pretnjom kazne, teča Metju, koji je uvek i potpuno bio na strani Krejvena, svog najdražeg sluga. Fazani i jarebice moraju se očuvati, štetočine se moraju rigorozno ubijati, sve izuzev lisice, kojoj se spremala uzbudljivija smrt. Mnoge su, mnoge bubotke podneli siroti plemovi, iz nedelje u nedelju uskraćivan im je džeparac, slati su u krevet ranije, zadavano im je dodatno vežbanje; no svejedno su odvažno istrajavali sa svojim obeshrabrivanim i obeshrabrujućim aktivnostima. Povremeno su iz skladištâ Vojno-mornaričke prodavnice

* Zastareli metod lečenja povreda i deformiteta nogu kod konjâ. (Prim. prev.)

stizali ogromni sanduci puni novih čeličnih kljusa i počivali naslagani, sve dok ne ustrebaju, oko Krejvenove kućice usred šume (njegov stan je bio stari železnički vagon, posađen, krajnje neprimereno, među jagorčevinama i grmovima kupina na jednom ljupkom malom proplanku); stotine kljusa, pred kojima je čovek prosto morao osetiti jalovost zakopavanja, uz velik rizik po život i imovinu, bedna tri-četiri komada. Ponekad bismo u nekoj od njih zatekli uhvaćenu životinju koja kriči; bile su potrebne sve naše zalihe hrabrosti da joj priđemo i pustimo je, i da je gledamo kako beži na tri noge, sa četvrtom oklembesenom, grozno unakaženom. Znali smo da potom verovatno uginu u svojoj jazbini od trovanja krvi; teča Metju bi nam dosuo soli na ranu tom činjenicom, ne štedeći na mučnim detaljima produženog, otegnutog stradanja, ali iako smo znali da bi tako bilo plemenitije, nikad nismo sebe uspevali da nateramo da ih ubijemo; previše je to bilo tražiti od nas. I bez toga smo često posle tih epizoda morali da odemo i isповраćamo se.

Sastajalište plemova bio je jedan nekorišćen plakar za rublje pod krovom kuće, mali, mračan i žestoko vreo. Kao i u mnogim drugim kućama na selu, sistem centralnog grejanja u Alkonliju bio je instaliran u ranim danima tog izuma, uz džinovske troškove, te je sada bio debelo zastareo. Uprkos kotlu koji ne bi bio prevelik ni za neki prekookeanski brod, uprkos tonama koksa koji je svakodnevno gutao, na temperaturu u dnevnim sobama gotovo da nije uticao, a sva vrelina koje je bilo kao da se koncentrisala u tom plakaru plemova, u kom je uvek bilo zagušljivo. Tu smo sedeli, šćućureni na policama od letvica, i satima pričali o životu i smrti.

Prilikom poslednjih praznika za nas je ogromnu opsesiju predstavljao porođaj; o tom opčinjavajućem predmetu bili smo informisani upadljivo kasno, nakon što smo dugo

pretpostavljali da se majčin stomak nadima devet meseci, a onda se raspukne kao zrela bundeva i iz njega izleti novorođenče. Kad nam je rasvetljena prava istina, izgledala nam je kao poveliko razočaranje, sve dok Linda nije iz nekog romana iskopala i naglas pročitala, krvožednim tonom, opis žene na porođaju.

„Dah iz nje izlazi u snažnim grcajima – znoj joj lije niz čelo kao voda – vazduh paraju krici kao u životinje na mukama – i zar je moguće da je ovo lice, izobličeno od agonije, lice moje mile Rone – zar je moguće da je ovo mučilište uistinu naša spavaća soba, ova sprava za raspinjanje naša bračna postelja? 'Doktore, doktore', zavapio sam, 'preduzmite nešto' – izjurio sam u noć“ – i tako dalje.

To nas je prilično uznemirilo jer smo shvatile da ćemo verovatno i mi, kad nam dođe vreme, morati da istrpimo te zastrašujuće samrtne muke. Tetka Sejdi, koja samo što je bila završila s rađanjem svoje sedmoro dece, nije nas bogzna koliko razuverila kad smo joj se obratile.

„Da“, neodređeno je rekla. „To je najgori bol na svetu. Ali čudno je što u međuvremenu uvek zaboraviš kakav je. Svaki put kad je krenuo, došlo mi je da kažem: 'O, sad se sećam, zaustavite ga, zaustavite ga.' A dabome, tad je već bilo za devet meseci prekasno da se zaustavi.“

Tu je Linda zaplakala, govoreći da to sigurno mora biti strašno kravama, što je označilo kraj razgovora.

Teško je bilo pričati sa tetkom Sejdi o seksu; kao da bi uvek nešto sprečilo sagovornika; bebe su bile najbliža tema do koje smo ikada došli. Ona i tetka Emili, osetivši u nekom trenutku da bi trebalo više da znamo, a budući, pretpostavljam, isuviše sramežljive da nas prosvete lično, dale su nam jedan moderan udžbenik posvećen tome.

Stekli smo neke neobične predstave.

„Džesi je“, rekla je jednog dana Linda, podrugljivo, „op-sednuta seksom, sirotica.“

„Opsednuta seksom!“, rekla je Džesi. „Niko nije toliko opsednut kao ti, Linda. Ama samo li pogledam u neku sliku, ti kažeš da sam pigmalionista.“

Na kraju smo znatno više podataka izvukli iz jedne knjige s naslovom *Patke i uzgajanje pataka*.

„Patke mogu da kopuliraju“, kazala je Linda nakon što ju je neko vreme proučavala, „samo u tekućoj vodi. Daleko im lepa kuća.“

Te Badnje večeri svi smo se sabili u sastajalište plemova da čujemo šta Linda ima da kaže – Luiza, Džesi, Bob, Met i ja.

„Pričaj o povratku u matericu“, rekla je Džesi.

„Jadna tetka Sejdi“, kazala sam ja. „Ne čini mi se baš da bi volela da se svi vi vratite u njenu matericu.“

„Nikad se ne zna. A kunići jedu svoje mlade – neko treba da im objasni da je to samo kompleks.“

„Kako *kunićima* da *objasni*? Eto šta toliko zabrinjava kod životinja, one naprosto ne razumeju kad im se priča, anđeli siroti. Ali reći ću vam nešto ja o Sejdi, ona sama bi volela da se vrati u matericu, pali se na kutije i uvek joj se to vidi. Ko još – Fani, kakav je slučaj s tobom?“

„Ja mislim da ne bih volela, ali opet, zamišljam da materica u kojoj sam boravila i nije bila preterano udobna u to vreme, znaš, a i nikome drugom nije bilo dopušteno da tamo boravi.“

„Abortusi?“, upitala je Linda sa zanimanjem.

„Hm, skokovi sa velike visine i kupanje u vreloj vodi svakako.“

„Otkud to znaš?“

„Čula sam jednom tetku Emili i tetku Sejdi kako pričaju o tome kad sam bila veoma mala, pa sam se posle setila

toga. Tetka Sejdi je rekla: 'Kako to postiže?', a tetka Emili je rekla: 'Skijanjem, ili lovom, ili prosto skakanjem sa kuhinjskog stola.'

„Kakva si ti srećnica što imaš iskvarene roditelje!“

To je bio večni refren Radleta, i zaista, iskvareni roditelji činili su moju najinteresantniju crtu u njihovim očima – bila sam uistinu veoma nezanimljiva devojčica u drugim pogledima.

„Vest koju danas imam za plemove“, kazala je Linda nakašljavši se kao odrasla, „iako je od znatnog interesa za plemove uopšteno, naročito se tiče Fani. Neću tražiti da pogađate, pošto samo što nije vreme za čaj, a nikad nećete uspeti da pogodite, pa ću vam reći bez odugovlačenja. Tetka Emili se verila.“

Plemovi su se horski oglasili zagrcnutim udahom.

„Linda“, gnevno sam izgovorila, „to si izmislila.“ Ali znala sam da je nemoguće da je izmislila.

Linda je iz džepa izvadila hartiju. Bilo je to pola lista pišaćeg papira, očigledno završetak nekog pisma, ispunjeno tetka Emilinim krupnim detinjastim rukopisom, a ja sam gledala Lindi preko ramena dok je čitala naglas:

„... ne pričaš deci da smo se verili, šta misliš, mila, samo početka? Ali opet, šta ako se Fani ne bude dopao, mada ne vidim kako bi mogao da joj se ne dopadne, ali deca su strašno čudna, neće li tako biti veći šok? O bože, ne mogu da se odlučim. U svakom slučaju, radi kako misliš da je najbolje, mila, mi stižemo u četvrtak, a ja ću te pozvati telefonom u sredu uveče da vidim šta je bilo. Voli te Emili.“

Senzacija u plakaru plemova.

3

„Ali zašto?“, stoti put sam izgovorila.

Linda, Luiza i ja bile smo se napakovale u Luizin krevet, dok je Bob sedeo na ivici, i ćaskali smo šapatom. Ti ponoćni razgovori bili su najstrože zabranjeni, no bilo je bezbednije, u Alkonliju, prkositi pravilima tokom prve polovine noći nego u bilo kom drugom trenutku sva dvadeset četiri sata. Teča Metju bi zaspao takoreći za stolom još za vreme večere. Zatim bi nekih sat vremena kunjao u svojoj poslovnoj sobi pre nego što se odvuče, u mesečarskom transu, u krevet, gde bi zaspao dubokim snom onog koji je čitav dan proveo pod vedrim nebom, i spavao sve do u cik zore sledećeg dana, kad je postajao veoma budan. To je bio čas za njegovo beskonačno ratovanje sa služavkama zbog pepela. Sobe u Alkonliju grejale su se na drva i teča Metju je zastupao stav, s pravom, da se sav pepeo, ukoliko je namera da to grejanje funkcioniše kako treba, mora ostavljati u kaminima u vidu velike, vrele gomile koja tinja. Međutim, iz nekog razloga (usled početničkog obučavanja na loženju ugljem, verovatno), svaka služavka bila je čvrsto rešena da potpuno iščisti taj

pepeo. Otkako su ih teča Metjuova drmusanja, proklinjanja i đipanja na njih u kućnoj haljini s persijskom šarom u šest ujutru ubedila da to nije baš izvodljivo, postale su apsolutno rešene da uklone, silom ili milom, makar malčice, lopaticu ili tako nešto pepela svakog jutra. Samo mogu pretpostaviti da su smatrale da time brane nezavisnost svoje ličnosti.

Ishod je bio gerilski rat u najzujbudljivijem izdanju. Služavke su ozloglašeni ranoranioci i obično mogu računati na puna tri sata kad će kuća biti samo njihova. Ali ne i u Alkonliju. Teča Metju je uvek, podjednako i zimi i leti, bio izvan postelje već u pet sati i imao je običaj da potom švrlja svud redom, nalik Agripi Velikom u toj svojoj kućnoj haljini, i ispija bezbrojne šoljice čaja iz termosaa, sve do oko sedam, kad se kupao. Doručak za teču, tetku, porodicu i goste, sve bez razlike, bio je okruglo u osam, a netačnosti se nije gledalo kroz prste. Teča Metju nije ni najmanje poštovao ranojutarnji san drugih ljudi, te posle pet sati niko nije smeo da računa ni na kakav san, budući da je tada on divljao po kući, zveketao čajnim šoljicama, vikao na svoje pse, grmeo na služavke, pucao na travnjaku govedarskim bičevima koje je doneo iz Kanade bučnije nego kad puca artiljerija, a sve to uz pratnju Gali-Kurčijeve* sa njegovog gramofona, abnormalno glasnu, sa divovskom hornom kroz koju se čulo vriskanje „*Una voce poco fa*“ – „Scene ludila“ iz *Lučije* – „Čuj mille ševe po-ho-ho-hoj“ – i tako dalje, pušteno najvećom brzinom, pa su arije bile izvođene još višim i još kreštavijim glasom nego što treba.

Na moje detinje dane u Alkonliju ništa me toliko ne podseća kao te pesme. Teča Metju ih je puštao neprekidno godinama, sve dok se čarolija nije razvejala nakon što je prevalio

* Amelita Gali-Kurči (1882–1963), italijanska operska pevačica, izuzetno popularna u prvoj polovini XX veka. (Prim. prev.)

put čak do Liverpula da bi čuo Gali-Kurčijevu uživo. Rušenje iluzija izazvano njenom pojavom bilo je tako ogromno da su te ploče zauvek potom ostale neme, a zamenili su ih najdublji muški basovi koji su mogli da se kupe za novac.

„Smrti se mora bojati ronilac taj
sam dok korača du-hu-hu-hu-hu-binom morskog dna“
ili:

„Ode Drejk na zapad, momci“.

Ove je, u celini uzev, porodica pozdravljala, pošto su poprilično manje probijale uši u ranu zoru.

„Šta je njoj došlo da se udaje?“

„Teška posla da može biti zaljubljena. Ima četrdeset godina.“

Kao i svi veoma mladi, uzimali smo zdravo za gotovo da je ljubavisanje igra za decu.

„Šta misliš, koliko je njemu godina?“

„Pedeset-šezdeset, nagađam. Možda je pomislila da bi bilo fino kad bi ostala udovica. Da nosi crninu, znaš na šta mislim.“

„Možda on misli da bi Fani trebalo da ima neki muški uticaj.“

„Muški uticaj!“, kazala je Linda. „Predviđam nevolje. Šta ako se zaljubi u Fani, to bi baš bila lepa papazjanija, kao Somerset i princeza Elizabeta – igraće se grubih igrica i štipaće te u krevetu, ovde me seci ako tako ne bude.“

„Sigurno neće u tim godinama.“

„Vole starci devojkice.“

„I dečake“, kazao je Bob.

„Izgleda da tetka Sejdi neće ništa o tome da priča dok ne dođu“, rekla sam ja.

„Ima dotle još gotovo nedelju dana – možda se premišlja. Razgovaraće o tome s tatom. Možda će vredeti da se oslušne kad se sledeći put bude kupala. To možeš ti, Bobe.“

Božićni dan je, kao što je i bilo uobičajeno u Alkonliju, protekao u smenama sunca i pljuskova. Onako kako to deca umeju, istisnula sam iz glave uznemirujuću vest o tetki Emili i usredsredila se na uživanja. Negde oko šest Linda i ja smo razlepile pospane kapke i bacile se na svoje čarape. Pravi pokloni su sledili kasnije, za doručkom i pod jelkom, ali čarape su bile divno predjelo i pune blaga. Ubrzo je došla Džesi i krenula da nam prodaje svoje stvari. Džesi je bilo stalo samo do novca, pošto ga je štedela za bekstvo od kuće – svud je sa sobom nosala svoju poštansku knjižicu i uvek je do u farding znala koliko ima. Pravim čudom rešenosti, budući da je Džesi vrlo loše stajala s računanjem, iznos je potom konvertovan u broj dana u iznajmljenoj garsonjeri.

„Kako napreduješ, Džesi?“

„Put do Londona i jedan mesec i dva dana u garsonjeri, sa umivaonikom i doručkom.“

Odakle će doći ostali obroci, to je ostajalo prepušteno mašti. Džesi je svakog jutra proučavala oglase za izdavanje garsonjera u *Tajmsu*. Najjeftinija koju je dotad našla nalazila se na Klapamu. Toliko je žudela za gotovinom koja će joj preobraziti san u javu da smo smeli biti sigurni da ćemo u vreme Božića i njenog rođendana ugrabiti neku povoljnu priliku. Džesi je u to doba imala oko osam godina.

Moram priznati da su se moji iskvareni roditelji o Božiću pretvarali u adute, a moji pokloni od njih uvek su bili predmet zavisti svih ukućana. Te godine je moja majka, koja